

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Manuale Parochorum, Sive Institutiones & Praxes Tum Vitæ, tum Officii Pastoralis

Musart, Charles

Monachii, 1654

Capvt I. De Concionibus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-41616

PARS III.
 INSTITVTIONES
 Circa reliquam curam
 Pastoralem.

Nemo adolescentiam tuam contemnat : sed exemplum esto fidelium, in verbo, in conuersatione, in charitate.
 1. Timoth. 4.

CAPVT I.

De munere Concionandi.

NVM: I.

Concionandi munus proprium pastoris.

Pastoris munus non vltimum est, gregem pascere diuino verbo, qui verus animæ cibus est; sine quo non modò nitescere, sed ne quidem ali populus potest: ideo Diuina bonitas semper Ecclesiæ suæ de Doctoribus prouidit, qui illustrati

strati diuinâ luce, & altiori quodam spiritu afflati, res supra naturam positas populum docerent, viamque monstrarent, quâ supernaturalem beatitudinem consequerentur. Eiusmodi fuere primi hominum parentes; populi Iudaici Patriarchæ, Prophetæ, Sacerdotes: vt pro grauissimo offensus Numinis supplicio, istæ animæ iactentur apud Prophetam Amos: *Mittam famem in terram, non famem panis, neque sitim aquæ, sed audiendi verbum Domini: circuibunt querentes, & non inuenient. Quid verò inde? & deficient Virgines pulchræ, adolescentes inclyti; quam calamitatem nostris quoque temporibus per Pastorum negligentiam in Germaniam, aliâsque Europæ partes diuinitus emissam, hodiè que spectamus, & lugemus; quò magis tibi, mi Neo-Paroche, incumbendum vides, ne tam salutari pabulo tuâ culpâ grex egeat. At tu magnum, & perdifficile, inquires, onus imponis, mihi præfer-*
tim

rim inerudito, & parum exercitato.
Fateor, multa desiderantur in Con-
cionatore, vires pares, animus pluri-
marum rerum, & virtutum capax,
pertinax studium, nocturnæ etiam vi-
gilia. Verum assume generosos ani-
mos, & te his exstimula: pastorum
princeps Christus hoc munus sibi
sumpsit, hoc Apostolis iniunxit, hoc
proprium Episcopi esse voluit. Itaque
Christi, Apostolorum, Episcoporum
vices obis, dum agis partes Concio-
natoris. Quam verè nobile, ac divi-
num est hoc, ignaris lucem veritatis
affundere, animos ad virtutem infle-
ctere, à vitiis dehortari, homines eri-
pere ab Inferis, cælo inferere? atqui
fructus hi sunt Concionatoris.

NVM: II.

Concionandi Obligatio.

Multa grauitè, & enucleatè Pa-
tres Concilii Tridentini de hoc
suo munere Sess: de Reform: cap. 2,
præscri-

præscribunt, vt per te, vel alium idoneum, si impeditus fueris, diebus saltem Dominicis, & festis solemnibus, plebem tibi commissam, pro tuâ, & eius capacitate, salutaribus verbis pascas, docendo necessaria ad salutem, demonstrando cum facilitate, & breuitate sermonis, vitia declinare, virtutes sectari, pœnam æternam euadere, cœlestem gloriam consequi. Si negligas, iubet Concilium, te per Episcopum censuris, aliisque pœnis compelli: Sess: 22. cap. 8. idem mandat. Sess. verò 23. cap. 1. de Ref. inter cætera significat, te diuino præcepto astringi, vt oues pascas verbi diuini prædicatione. Denique Sess: 24. cap. 7. præcipit Episcopis, vt curent à Parochis, inter diuinorum celebrationem singulis diebus festis, vel solemnibus, sacra Eloquia, & salutis monita explanari, populûmque in lege Domini, postpositis inutilibus quæstionibus, erudiri. Nihil aut vrgentius, aut explic-

plicatius, aut sanctius constitui potuit. Igitur ex mente Concilii intelligis te teneri, & quidem iure diuino, vt ad populum tu ipse, si possis; aut si impedire, per alium idoneum concionem habeas, Dominicis saltem diebus, ac festis, nisi per Episcopum etiam inflictis poenis vrgeri malis: habes præterea perscriptum, quibus de rebus ad populum habenda sit Concio, de necessariis ad salutem, de Virtutibus, de Vitiis, de Inferis, de Cælo, de sacris Eloquiis, de monitis salutis, de lege Domini: habes etiam modum, quo instruere debes; vt scilicet accommodatè tuæ, & tui gregis capacitati, vtq; sermo, postpositis inutilibus questionibus, breuis sit, & facilis. De loco nihil præscribit: conscendes suggestum, aut ex editiore gradu dices, prout mos, & res postulârit; in sacris enim nouitates cauendæ, quòd admirationem, & murmurationem pariant: decet autem, vt concioneris in veste sacrâ,

sacrâ,

286 *Institutionum Pastoralium*
sacrâ, & cum stolâ, nisi exhortatiu-
cula subinde potiùs futura esset, quàm
concio.

NVM: III.

Virtutes Ecclesiastica, seu sacri Con-
cionatoris.

Quæres ex me fortassis, ut qui
concionandi necdum sis, vel pe-
ritus, vel satis expertus, & ego instru-
ctorem me profitear, quid sentiam
sectandum, aut fugiendum sacro Con-
cionatori; aut quam sit ars, vel me-
thodus sacræ Eloquentiæ: rem petis
sanè difficilem, & prolixam; obsequar
tamen tibi, sed succinctè, & paucis
pro meo instituto & modulo.

Virtus præcipua sacri Concionato-
ris exemplum bonæ vitæ; maximum
vitium, vita improba: hoc Timotheus
monebat Apostolus: *Attende tibi, &*
doctrinæ: vni verò minùs probo con-
cionatori pro turpi probro idem A-
postolus vertit, qui alium doces, te ipsum
non

non doces? qui prædicas non furandum, furaris? rectè vtrumque Sanctus Ambrosius complexus; *Antè vita*, inquit, *quàm doctrina quærenda est; vita enim bona sine doctrinâ habet gratiam: Doctrina verò sine vitâ integritatem non habet.*

Quamobrem si sapias (Sanctum Bernardum loquentem audis) *concham te exhibebis, & non canalem; hic siquidem pœnè simul & recipit, & refundit: illa verò, donec impleatur, expectat; & sic quod superabundat, sine suo damno communicat.*

Deinde mordax acetum aspergit: *Canales multos hodie habemus in Ecclesiâ, Conchas perpaucas; multi enim loqui, quàm audire paratiores, & prompti docere, quod non didicerunt: ne tu sis ex illis; pudor esset & probrum. Igitur quod S. Hieronymus grauitè monet: Non confundant sermones tuos opera tua, ne cùm in Ecclesiâ loqueris, tacitus quilibet respondeat: cur igitur hæc, quæ dicis, ipse non facis? Cæsar, vt militem ad pugnam prouocaret, non mittebat, sed*

præ-

præibat hâc voce verè Imperatoriâ, *veni huc miles, non illâ ignauâ, vade illuc.* Ioannes Baptista prædicabat penitentiam; vociferabatur ille non linguâ magis, quàm manu: Christus faciebat, & docebat: Paulus egregius ille Cõncionator tonabat ore, moribus fulminabat: & alter Paulus Chrysofostomus, os quidem habebat aureum, sed vitam aurum.

Altera virtus sacri Ecclesiastæ esse debet coniunctio cum Deo, & familiaris ad eum recursus, præsertim cùm paranda, aut habenda est concio. Sis vir orationis; hoc monet Sanctus Augustinus: *Priùs, quàm erigas proferentem linguam, ad Deum lena animam stidentem; rationes cum Deo pone, voluntatem eius exquire, ab eo dicendarum rerum consilia cape, re bene gestâ ad DEVM recurrere, gratias age, coronam appende.* Samuelis ea erat vis dicendi, vt ex omnibus verbis eius, nihil in terram caderet; vnde putas? nimirum no-

ctes,

ctes, diésque ante aram Domini precibus vacabat. Quid verba nisi leuis halitus? Deus est, qui facit ventis pondus, cymbalum tinniens eris, auras, & aures tantùm verberans, nisi diuina vis audientium cor pulset, & moueat: ita sentiebat Isaias, cuius polluta labia Seraphim ad aram ignito calculo purgârat: *Dominus, ait, dedit mihi linguam eruditam, ut sciam sustentare eum, qui lassus est verbo: erigit manè, manè erigit mihi aurem, ut audiam, quasi magistrum.*

Audies & tu: sed vide, vt bene purgatâ conscientiâ; non enim in maleuolam animam introibit sapientia. Neque verò defunt auctores, qui sentiant piaculum esse, peccati mortalis conscium concionari; quod etsi de peccatore publico, aut valdè irreuenter, & contemptim id agente verum sit; negari tamen non debet, plurimùm in eo statu diuinos fructus concionum impediri. Porrò quædam

N

aliæ

aliæ magis particulares, & propria in
 Ecclestaste sacro virtutes requiruntur
 In primis, animi summa demissio, tum
 quia Deus humilibus dat gratiam, su-
 perbis resistit; tum quia cum diuinum
 quidpiam sit, & sublime ex edito loco
 cæteris tacentibus, & defixis de rebus
 altissimis concionari; nihil facilius
 quam insolescere, & plus nimio elati
 ferri, nisi sancta humilitas intra mo-
 dum contineat. Præterea ardere, &
 alios incendere debet ingens zelus ani-
 marum: Exemplo sit magnus ille
 prædicator Paulus, cuius illa vox: *Ego
 autem libentissimè impendam, & super
 impendar ipse pro animabus vestris: Ti-
 motheum verò ad ardentem zelo con-
 ciones animans: Prædica, inquit, ver-
 bum, insta, opportune, importune; argue,
 obsecra, increpa, in omni patientiâ, & do-
 cetrinâ, vigila, in omnibus labora, opus fuit
 Evangelista, ministerium tuum implere.*
 Verùm huic zelo comes esse debet
 vel maximè Prudentia, vt plus nimio
 arden-

ardentem animum, & verborum vehementiam refrænet; ne imprudenter homines magis, quàm vitia carpas; ne publicè priuata quorundam peccata castiges; ne nimiam exaggeratione, cæcæque animi impetu rapiare: quo in genere non pauci peccant, qui indiscretâ libertate viros nonnunquam Principes, & Magistratus coram populo, alieno loco, & tempore vulnerant; cùmque nasum emungere volunt, sanguinem eliciunt, graui offensione, & scandalo, fructu nullo. Fateor tamen fortitudine etiam, & constantiam animi opus esse concionatori, vt difficultates perrumpat; neque se sinat aut minis terreri, aut blanditiis eneruari, neque potentiorum cupiditatibus seruiat; opponat se potiùs fortiter murum pro Domo Dei; canis sit denique, qui latret, sed rabidus non sit: quam rem moderari, & ad trutinam expendere debet magistra illa concionandi Prudentia.

Artis sacrae Eloquentiae Compendium.

Boni concionatoris artem, quia
id etiam à me requirebas, per
paucis præceptis complectar. Pri-
mum præceptum: Ingrediendum
primò tibi in densam sylvam, in qua
arbores præscindas, quibus concio-
nem construas; comparanda, inquam,
tibi est materia totius concionis: quo
in genere ante omnia certum tibi the-
ma præfiges, quod deinde accurate
tractabis: thematis autem delectus
esse debet, & ferè ex Scripturæ sen-
tentiâ depromptum appositè, & con-
gruenter loco, tempori, auditoribus:
artis est, thema propositum esse eiuf-
modi, vt partiri possis in plures par-
tes concionis, vno veluti ductu, & fi-
lo orationis. Porrò themata non sunt
vnius omnia generis: quædam in
genere exornatorio, præsertim in
Dei, Diuorúmque laudem versantur;
plera-

pleraque in sua forio, cum ad virtutes exhortandus, concitandusque populus, aut à vitiis reuocandus: illa priora postulant plusculum nitoris, & ornatûs; posteriora plus palæstræ, & concertationis.

Secundum præceptum: Postquam tibi thema definieris, intra quod, veluti intra gyrum, excurras; tum conquirenda erunt argumenta, quæ ad rem propositam illustrandam, deducendamque facient. Ea porro depromi poterunt præcipuè ex sacrarum literarum Tabulario, Pontificiorum Canonum, & sanctorum Patrum locuplete Thesauro, Ecclesiasticorum Scriptorum historiis, ex Philosophorum subinde porticibus, aut lycæis: denique rationis, præsertim fidei luce illustratæ, grauibus momentis. Verùm hîc vitia tibi aliquot fugienda, ne Scripturam sacram vnquam sensu in medium proferas, à mente Ecclesiæ, & sensu sanctorum Patrum alieno: eam

ob rem Commentarios habeas eruditos; caue autem, ne ad profanos sensus, ne dicam ad iocos, & facetias, vsurpes; sanctos Patres ne ita dense, & prolixè, longissimis sententiis, ad memoriæ ostentationem recites, ut aliis memoriâ confundas; sensum contrahe, & eorum verbis tantum pronuntia id, quod ad rem facit. In Philosophis, & historiis profanis ne sis multus; ferè nullus in Poëtarum fabulis; nam quid hæc profana in sacris adytis, & quid gemmas in luto quærere? quid toties in templis crepare Platones diuinos, Stoicos plusquam Christianos, antiquorum Romanorum virtutes vbique proponere pro exemplis; quasi nos Christianâ Philosophiâ, sacris aut historiis, aut omnium virtutum exemplis, in sacris bibliis, aut nostris authoribus careamus? scilicet Babylonem reædificabimus, confundemus linguam nostram, & Ioues, aut Iunones colemus.

At,

At, inquires, Sanctus Paulus Poëtas citauit: nimirum semel in Areopago, bis fortassis in tot concionibus: imò verò, inquires, sancti Patres, Iustinus, Gregorii duo, Augustinus, Hieronymus frequentius; Basilius ipse librum scripsit de vtilitate ex Græcorum libris capienda: quid de Cypriano Augustinus? *Aspiciamus*, ait, *quantum auro, & argenteâ veste subfarcinatus exierit ex Aegypto Cyprianus*. Verùm audi, bone vir, illa tunc erant tempora, quibus cum Gentilibus eorum armis depugnandum esset, & tamen illi ipsi, quos nominas, ex rebus nostris longè plurima dicebant, & ratiocinabantur.

Tertium præceptum: Tùm verò in præparatam materiam inducenda, quasi forma, stylus scilicet, & character dictionis, quod prolixum esset; verbo vno, alteròue accipe: ne in concionando sis leuiculus, neque mimicus; sed serius, & grauis: hoc à te postulat rei sacræ dignitas, quam ii violant,

& profanant; qui floridæ ætatis, nondum satis decoctæ, ad ostentationis verò vanitatem incitatae, cum primum è scholis ad sacra pulpita conscendunt, concionem flosculis Rhetorum luxuriantem magnâ volubilitate voce stentoriâ, gestu corporis tornato histrionico adferunt; egregii scilicet, & vendibiles oratores, idq; pulchrum, & diuinum existimant: itane Ecclesias in scenas, conciones in theatrales ludos conuertemus? hoc tu vitium execrabere, & vt ridiculum fugies? sacra Eloquentia matrona est nobilis, non puella nubilis; in seriis rebus occupari, grauius loqui, modestè vestiri, & incedere debet; non nucibus pueriliter ludere, non futilibus nugis garrere, non fucis adulterare faciem, non molliter incedere, non aures denique, & auras procari.

Quartum præceptum: Exordia ne longa sint: ferè ducantur à re ipsa proponendo thesim, mox hypothesim,

sim, tum rem totam diuidendo, vt statim auditor sciat, quid, & quo ordine dicendum sit. Extra genus laudatorium narrationes nec vnus loci sunt, nec frequentes occurrent; subinde paraphrases sacræ historiæ placent, quas decorè, & appositè deduces. Præcipuum pondus est in argumentis afferendis, & deducendis, refutandisq; aduersariis. Peroratio concludet concionem: si erunt recolligenda capita, ne fiant putidè, aut prolixè: vrgeatur præcipuum argumentum: locus hîc maximè est concitandis affectibus: ex abrupto finire subinde habet gratiam; vt sæpe fiat, non probo.

Præceptum vltimum: Quod prope modum exciderat, caue in concionando ne mentiaris, siue in citandâ Scripturâ, aut referendis vitis Sanctorum; siue in moribus docendis, aut instruendis; graue hoc foret, ideoque in his nihil adferas asserendo in do-

298 *Institutionum Pastoralium*
etrinâ, quod nescias. Huc ferè eòdem
istud pertinet, vt dubia, si incidant,
pro dubiis proponas: abstinere verò à
nouis miraculis prædicandis, aut vul-
gi sermonibus iactandis. Ego iam artis
facræ Eloquentiæ Compendium tra-
didi, alii fusiùs explicant; adhibis, si
voles.

C A P V T II.

Catecheses, Scholæ, Confrat-
ernitates.

N V M: I.

Catechismi,

Catechesis, instructio est rudium,
de primis scilicet doctrinæ Chri-
stianæ capitibus, & maximè ad salu-
tem necessariis, ac veluti primis rudi-
mentis. Eam Apostolus comparat
Lacti, & Elementis: *Facti estis, inquit,
quibus lacte opus sit, non solido cibo, &
in digitis, vt doceamini, quæ sint Elemen-
ta exordii sermonis Dei: In hunc sensum*

S. Hie-